

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 493/2021-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], advokáta, [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 28T/55/2019 o náhrade trov povinnej obhajoby takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 28T/55/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 493/2021 zo 16. septembra 2021 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 20. júla 2021. Ústavnou sťažnosťou sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 28T/55/2019 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ navrhuje vysloviť porušenie uvedených základných práv, prikázať okresnému súdu, aby konal bez zbytočných prietahov, a priznať mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 500 eur.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva nasledovný stav veci:

3. Sťažovateľ bol opatreniami okresného súdu z dôvodu povinnej obhajoby ustanovený za obhajcu [REDAKOVANÉ] v trestnej veci pre prečin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. a) Trestného zákona.

4. Napadnuté konanie sa skončilo rozhodnutím, ktoré nadobudlo právoplatnosť 26. novembra 2020. Sťažovateľ podal 27. januára 2021 okresnému súdu návrh na rozhodnutie o odmene a náhradách povinnej obhajoby v sume 1 198,70 eur. Návrh bol pre nečitateľnosť dokladov o úhrade pohonných hmôt doplnený 30. januára 2021. Sťažovateľ neúspešne urgoval rozhodnutie o podanom návrhu mailovou správou z 5. mája 2021. Následne sťažovateľ adresoval 14. júna 2021 predsedovi okresného súdu sťažnosť pre prieťahy v konaní, ktorá bola 13. júla 2021 vyhodnotená ako čiastočne dôvodná, pričom v napadnutom konaní malo byť rozhodnuté v 28. týždni roka 2021. O nároku sťažovateľa nebolo do času podania ústavnej sťažnosti rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej dôvodí, že ako obhajca a advokát je vo vzťahu ku konajúcemu súdu v absolútne nerovnom postavení, pretože:

- na jednej strane si plní spoločenskú povinnosť pri napĺňaní povinnosti Slovenskej republiky poskytnúť právnu pomoc osobám v trestnom konaní,
- povinností, ktoré s tým má spojené, sa nemôže zbaviť, pretože existujú veľmi prísne podmienky pre oslobodenie spod obhajoby,
- plní si svoje povinnosti v zmysle Trestného poriadku a zákona o advokácii,
- je vystavený riziku revanšu, keďže o odmene rozhoduje vyšší súdny úradník tohto súdu a o sťažnosti sudca tohto súdu a k vyplateniu môže (ale nemusí) dôjsť aj s veľkým oneskorením, a napriek tomu
- konajúci súd nerozhodne v lehote 30 dní od doručenia návrhu,
- konajúci súd úplne ignoruje urgencie s upozornením, že bude podaná sťažnosť,
- konajúci súd sa vyjadrí predsedovi súdu pri prešetrovaní a vybavovaní sťažnosti pre prieťahy tak, že vybaví návrh v 28. týždni, a aj tak to nedodrží,
- k podaniu návrhu došlo v čase tzv. lockdownu, keď súd podľa vtedy platného zákona č. 62/2020 Z. z. nemusel vykonávať pojednávania, a tak sa ani vyšším súdnym úradníkom v tom čase nemohla kopíť práca,
- sťažovateľ dokonca neverí tvrdeniam vyššej súdnej úradníčky o množstve ďalšej agendy, ktorú je povinná vybavovať a ktorá musí byť z časového hľadiska prednostne vybavená, pretože súdy od 16. 3. 2020 vykonávali len minimum (aj trestných) pojednávanií, a tak sa najmä vyššiemu súdnemu úradníkovi nemohla kopíť práca.

6. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 28T 55/2019 bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Žilina prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 28T 55/2019 v časti rozhodovania o náhrade trov obhajoby konať bez zbytočných prietahov.

3. Sťažovateľovi priznáva finančné zadosťučinenie v sume 500 eur, ktoré mu je Okresný súd Žilina povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie požiadal okresný súd o vyjadrenie. Okresný súd v podaní doručenom ústavnému súdu 4. novembra 2021 primárne poznamenal, že o návrhu sťažovateľa o odmene a náhrade hotových výdavkov súdom ustanoveného obhajcu bolo rozhodnuté 13. júla 2021 a uznesenie 30. júla 2021 sťažovateľ riadne prevzal. Sťažovateľ podľa názoru okresného súdu žiadne prietahy v konaní nespôsobil.

8. Pokiaľ ide o skutkovú a právnu zložitost' sťažovateľovej veci, okresný súd poznamenal, že rozhodovanie o trovách obhajcu je štandardnou činnosťou súdu. Na strane súdu teda neexistovali žiadne objektívne prekážky pre rozhodovanie v danej veci. Ďalej okresný súd uviedol, že podľa stanoviska zastupujúceho sudcu v danej veci súd o odmene a náhradách ustanoveného obhajcu rozhoduje spravidla do 6 mesiacov od podania žiadosti obhajcu. Vzhľadom na personálnu poddimenzovanosť okresného súdu, najmä na nedostatočný administratívny aparát, nebolo v možnostiach okresného súdu rozhodnúť o danom návrhu v zákonom stanovenej lehote 30 dní.

9. V závere okresný súd dodal: *„Uvedomujúc si, že ani personálna situácia súdu nezbavuje súd zodpovednosti za zbytočné prietahy v konaní, mám za to, že pokiaľ by Ústavný súd Slovenskej republiky vzhliadol v postupe Okresného súdu Žilina nedôvodné prietahy, navrhujem, aby súd pri rozhodovaní o poskytnutí primeraného zadosťučinenia zohľadnil skutočnosť právoplatného ukončenia sporu a rozhodnutia o náhrade trov obhajcu v dodatočnej lehote po podaní sťažnosti zo strany [REDAKOVANÉ] vedeniu súdu a v prípade, ak by napriek uvedenému Ústavný súd Slovenskej republiky dospel k názoru, že právo sťažovateľa na prejednanie veci v primeranej lehote bolo porušené, aby súd obmedzil svoje rozhodnutie na deklarovanie tohto porušenia, keďže konanie bolo ukončené, a preto vyslovenie porušenia práva sťažovateľa vnímam za dostatočné.“*

III.2. Replika sťažovateľa:

10. Ústavný súd zaslal vyjadrenie okresného súdu sťažovateľovi, ktorý v podaní doručenom ústavnému súdu 7. októbra 2021 v prvom rade uviedol, že po podaní ústavnej sťažnosti zistil, že okresný súd rozhodol o odmene a náhrade hotových výdavkov povinnej obhajoby ešte 13. júla 2021. Dňa 26. júla 2021 sťažovateľ adresoval predsedovi súdu mailovú správu, na podklade

ktorej bolo sťažovateľovi v ten istý deň doručené uznesenie o priznaní trov povinnej obhajoby, pričom odmena mu bola pripísaná na účet 30. septembra 2021.

11. Sťažovateľ je toho názoru, že ústavná sťažnosť je dôvodná a trvá aj na priznaní primeraného finančného zadostučinenia, ktorého príjemcom má byť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]. Zároveň sťažovateľ uviedol, že keďže okresný súd už rozhodol a uznesenie nadobudlo právoplatnosť, navrhovaný výrok č. 2 pôvodného petitu sťažnosti je irelevantný.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či postupom okresného súdu došlo v napadnutom konaní k porušovaniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote obsiahnutého v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

13. Ústavný súd v úvode konštatuje, že v práve garantovanom v čl. 48 ods. 2 ústavy a v práve na prejednanie záležitosti v primeranej lehote (čl. 6 ods. 1 dohovoru) nemožno vidieť zásadnú odlišnosť, a teda skúmanie ich porušenia je možné realizovať paralelne (m. m. napr. IV. ÚS 90/2010, III. ÚS 410/2017, III. ÚS 413/2017, III. ÚS 461/2021).

14. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. napr. IV. ÚS 221/04, III. ÚS 184/2021, III. ÚS 378/2021, III. ÚS 449/2021, III. ÚS 461/2021, III. ÚS 472/2021, III. ÚS 481/2021, III. ÚS 509/2021).

15. V nadväznosti na uvedené ústavný súd pripomína, že porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (m. m. napr. I. ÚS 41/02, III. ÚS 184/2021, III. ÚS 449/2021, III. ÚS 461/2021, III. ÚS 509/2021). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (m. m. napr. II. ÚS 32/02, III. ÚS 184/2021, III. ÚS 378/2021, III. ÚS 449/2021, III. ÚS 461/2021, III. ÚS 472/2021, III. ÚS 481/2021).

16. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom konania zostalo rozhodovanie o trovách v pomerne bežnej trestnoprávnej veci. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti už konštatoval, že rozhodovanie o trovách trestného konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, kde dĺžka konania nie závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci (m. m. napr. III. ÚS 342/2018, IV. ÚS 126/2019).

17. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa. Ústavný súd konštatuje, že v správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania.

18. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených základných práv sťažovateľa, bol postup okresného súdu. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ podal okresnému súdu návrh o odmenu a náhradu hotových výdavkov súdom

ustanoveného obhajcu 27. januára 2021, pričom okresný súd o tomto návrhu rozhodol až 13. júla 2021 po sťažnosti podanej predsedovi súdu pre prieťahy v konaní. Z uvedeného je nepochybné, že okresný súd nerozhodol v lehote 30 dní od podania návrhu podľa § 553 ods. 3 Trestného poriadku, ktorú zákonodarca stanovil ako primeranú „dĺžku čakania“ na rozhodnutie o trovách konania. Stanovenú lehotu prekročil okresný súd niekoľkonásobne. Prekročenie zákonnej lehoty na rozhodnutie o trovách konania v takom rozsahu nemôže byť ústavne akceptovateľné. Ústavný súd podotýka, že v prerokúvanom prípade ide o odmenu sťažovateľa za vykonanú službu. Prostredníctvom činnosti sťažovateľa štát realizuje právo na právnu pomoc, resp. právo na obhajobu – a to aj v prípadoch povinnej obhajoby (§ 37 Trestného poriadku). Podanie návrhu na priznanie trov právneho zastupovania možno vnímať ako vystavenie faktúry s lehotou splatnosti. Je oprávnením štátu prostredníctvom okresného súdu skontrolovať správnosť vyúčtovania, rovnako je ale povinnosťou štátu v primeranej lehote rozhodnúť o priznaní trov právneho zastupovania. Nerozhodnutie o trovách právneho zastupovania výrazne po lehote ustanovenej zákonom vytvára stav, keď sťažovateľ poskytne službu vopred, ide o službu, na ktorej poskytnutí má sám štát záujem, s tým, že štát jednostranne vnúti poskytovateľovi služby (advokátovi) zjavne neprimeranú lehotu splatnosti za poskytnuté služby, ktorá je navyše v rozpore so zákonom. Efektívne ide o jednostranne vynútené poskytnutie úveru štátu súkromnoprávnym subjektom (m. m. napr. I. ÚS 279/2019, IV. ÚS 126/2019).

19. Vo vzťahu k tvrdeniu okresného súdu upriamujúceho pozornosť na nedostatočné personálne obsadenie súdu ústavný súd permanentne judikuje, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prieťahy (m. m. napr. II. ÚS 481/2017, III. ÚS 461/2021). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov nie je pomenovanie príčin prieťahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter (m. m. napr. III. ÚS 461/2021). Ako už ústavný súd uviedol, účelom ústavnej sťažnosti je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ ocitol.

20. Na základe uvedených argumentačných línií ústavný súd kvalifikoval nečinnosť okresného súdu ako relevantné prieťahy. V tomto dôsledku okresný súd porušil základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Ústavný súd nevyhovel návrhu sťažovateľa, aby v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov (bod 2 výrokovej časti nález), pretože označená vec už bola v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti rozhodnutá. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že uloženie príkazu konať bez zbytočných prieťahov okresnému súdu v napadnutom konaní by v uvedenej situácii bolo bezpredmetné (m. m. napr. IV. ÚS 126/2019).

V.

Finančné zadosťučinenie a trovy konania

22. Sťažovateľ si v ústavnej sťažnosti uplatnil aj nárok na finančné zadosťučinenie v sume 500 eur a v replike k vyjadreniu ústavného súdu navrhol, aby bolo poukázané na účet [REDACTED].

23. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát vyslovil, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo, a to spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, III. ÚS 140/07, III. ÚS 187/2017, III. ÚS 342/2018, III. ÚS 169/2020, III. ÚS 299/2020, III. ÚS 298/2021, III. ÚS 481/2021).

24. Zohľadňujúc predovšetkým charakter a intenzitu porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd dospel k záveru, že len vyslovenie porušenia základného práva v danom prípade je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd uvádza, že priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v tomto prípade nie je žiaduce, a preto sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie nepriznal (bod 2 výrokovej časti nálezu). Pri rozhodovaní vzal ústavný súd do úvahy intenzitu porušenia základných práv sťažovateľa, najmä dĺžku nečinnosti okresného súdu, následky spôsobené prietiahmi sťažovateľovi a tiež samotný postoj okresného súdu k ústavnej sťažnosti, ktorý uznal jej dôvodnosť. Ústavný súd bral tiež do úvahy okolnosť, že v čase meritórneho rozhodovania ústavného súdu už okresný súd vo veci trov právneho zastúpenia sťažovateľa rozhodol, čím došlo k zásadnému napraveniu stavu namietaného sťažovateľom v ústavnej sťažnosti.

25. Ústavný súd o úhrade trov konania sťažovateľa nerozhodoval vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ si trovy konania neuplatnil.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. januára 2022

Peter Straka
predseda senátu